

своєї актуальності та можуть бути задіяні для виховання підростаючого покоління [4, с. 173].

Література

1. Юркевич П.Д. Серце і його значення в духовному житті людини, згідно вчення слова Божого. 1993. 416 с.
2. Джузь Л. Історія в рідній школі. Свято духовності, свято серця. 2016. 42-44 с.
3. Держко І. Дзвін. Ювілей забутого філософа. 2016. 200-209 с.
4. Слободянюк Д. Наука. Релігія. Суспільство. Ідеї православної антропології Памфіла Юркевича і актуальні проблеми формування моральної особистості. 2009. 168-173 с.
5. Печеранський І. Мандрівець. Проблема стосунків віри та розуму у філософії Памфіла Юркевича. 2009. 77-80 с.
6. Тарасенко М. Ф., Русин М. Ю., Бичко І. В. та ін. Історія філософії України. 1994. 413 с.

Свердлюк І.В., студ. гр. БНТ-20
Науковий керівник канд. філос. наук,
доц. Множинська Р.В.
Київський національний університет
технологій та дизайну

ОСВІТНІ ЗАКЛАДИ В СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ

Розглядаючи вищу освіту в Українських землях XVII-XVIII ст. слід зазначити, що у цей період продовжується практика широкого охоплення населення освітою. Розвиваються школи, в 1556 р. у Львові виникає перша середня школа. Виникає Острозька академія та Київський колегіум. Випускники колегіумів поповнюють лави вчителів, священників, чиновників. 1701 р. Києво-Могилянський колегія одержала статус академії. Повний курс навчання становив 12 р. Навчалось близько 2000 студентів. Вивчення латини давало українцям можливість здобувати вищу освіту у західних університетах, знання мов відкривало також двері для імпорту книг. Серйозною перешкодою в розвитку освіти були обмеження щодо використання української мови. В 2 пол. XVIII ст. на Лівобережжі і Слобожанщині всі навчальні заклади перейшли на російську мову навчання. На правобережжі ситуація була гірша. Середню освіту патрунував орден єзуїтів. Під їхнім контролем працював Львівський, Кам'янецький та інші колегіуми. В 1661р. в західно українському регіоні був заснований Львівський університет. Він був центром освіти і науки [1, с. 218].

Освічених людей у середні віки було відносно небагато, і то, здебільшого, в монастирях. Піднесення Європи, що почалося у X ст., спричинило потяг до знань і потребу в освічених людях. Освіта почала

виходити за межі монастирів. У середньовіччі можна вирізнити три рівні шкіл. Нижчі школи існували при церквах, монастирях, даючи елементарні знання тим, хто бажав присвятити себе служінню Богові. Тут вивчали латинську мову, якою велося богослужіння, молитви і сам порядок богослужіння. Середні школи найчастіше виникали біля резиденцій єпископів. У них вивчали сім «вільних наук» – граматику, риторичку, діалектику, арифметику, геометрію. Остання містила географію, астрологію, музику. Перші три науки склали «тривіум», наступні чотири – «квадривіум». Починаючи з XI ст., в Європі зароджуються вищі школи, що їх згодом назвали університетами (від лат. universitas – сукупність). Така назва пояснюється тим, що перші університети були громадами, які об'єднували учителів і учнів (учні називали університет «альма матер» – ласкава мати). Такі об'єднання мали свої чіткі правила поведінки, свою структуру і претендували на незалежність від влади міста, в якому знаходилися. Викладання в університетах велося латинською мовою. Це давало змогу студентам почати навчання в одному, а закінчувати в іншому закладі. Чіткого терміну навчання не було, тому окремі студенти вчилися досить довго. Основними формами навчання були лекції та диспути між професорами. Вивчення лише Святого Письма не задовольняло людей, які прагнули пізнати навколишній світ. У XIV – на початку XV ст. вищих навчальних закладів в Україні ще не було. І тому українці, вихідці із знатних родів та заможних міщан, здобували освіту в Краківському, Празькому, Падуанському, Болонському університетах та університетах Німеччини. Історики України наводять факт, що тільки в Краківському університеті серед документів тогочасних студентів знайдено понад 30 імен українців з м. Дрогобича, понад 70 – із Самбора. При Карловому університеті в Празі існував Литовський колегіум, у якому навчалися вихідці з Литви, України, Білорусі. Історія знає прізвища кількох відомих українців, які здобули європейське визнання. Серед них Юрій Котермак (Дрогобич) – професор медицини Болонського й Краківського університетів, упродовж певного періоду був ректором Болонського університету. У науковому світі широко відома його праця «Прогностична оцінка поточного 1483 року», яка вийшла в Римі й містила відомості з астрології, філософії, географії, економіки.

У другій половині XVIII ст. культурний розвиток українського народу значно активізувалися, власне XVIII ст. стало періодом великого культурного піднесення, у суспільстві почався природний процес формування культурних блоків. В Україні спостерігається відносно високий порівняно з Росією рівень письменності. У багатьох селах функціонують школи, де навчаються діти старшини, козаків і селян. Так, на Слобожанщині була 131 трирічна церковнопарафіяльна школа [2, с.78].

Наука й освіта вищого рівня зосередились у Київській колегії (з 1701 р. – Академія). Києво-Могилянська академія була першим і найкращим за значенням вищим навчальним закладом України. В її стінах здобували освіту українські діти і діти слов'янських народів. Студенти

Академії продовжували навчання, що було нормою, у провідних європейських навчальних закладах. Знеї вийшло чимало талановитих і обдарованих державних діячів, науковців, письменників і митців: Ф. Прокопович, Г. Сковорода, М. Березовський, Д. Бортнянський, І. Григорович-Барський, Н. Згурський, О. Шумлянський та ін. Академія мала велику бібліотеку, яка наприкінці XVIII ст. налічувала близько 10 тисяч томів з різних галузей знань на всіх європейських мовах, якими вільно володіли студенти.

Соціальний стан студентів був досить різний – від дітей заможних родин до дітей міщан. Багато вихованців стали викладачами різних навчальних закладів України, Болгарії, Росії, Сербії, Чорногорії, Чехії та інших країн Європи й Азії.

Наукова думка України активізувалася завдяки діяльності відомого філософа і просвітника Ф. Прокоповича. Він одним із перших приніс в українську наукову школу кращі набути філософської наукової та світоглядної системи Європи. Він уводить у науковий і навчальний обіг Академії філософські погляди Р. Декарта, Дж. Локка, Ф. Бекона, новітні астрономічні дослідження, зокрема Г. Галілея. Активно бореться із схоластикою у читанні курсів, а після переїзду до Росії стає проповідником та ідеологом абсолютизму, одним із засновників Всеросійської Академії наук. Його послідовником став відомий вчений, філософ Г. Сковорода [4, с. 45].

Він декларував у своїх філософських концепціях просвітницьку діяльність, рівність народів, людей незалежно від їхнього соціального походження, мотивуючи тим, що кожен має право на особисте життя і свободу. Шлях до ідеального суспільства він вбачав у вихованні нової людини через самопізнання, через працю. Він був пропагандистом матеріалістичних положень, де практика була основою пізнання, а віра в безмежні можливості людського розуму відкривала йому всі шляхи. Г. Сковороді були притаманні ідеалістичні концепції, які знайшли вираження у спробі дуалістичної позиції бачення людини, що поєднує тілесне, тобто матеріальне, і внутрішнє, божественне.

Великий внесок, не менший, ніж у філософію, Г. Сковорода зробив у літературу. Він написав багато пісень, які широко розійшлися в народі, байок, де висміював гонитву дворян за титулами та інші людські пороки. Та одна з найбільших заслуг митця полягає в тому, що він перший у літературному процесі почав користуватися живою українською мовою. Його філософська спадщина, літературні твори справили непересічний вплив на наступні покоління, розвиток суспільно-політичної думки, формування свідомості українського народу. [2, с. 56]

Історичні твори, які виходять у першій половині XVIII ст., генетично пов'язують період Гетьманщини з княжою добою, щоправда, тут більше романтичних домислів і міфології. Найвизначнішими з них є «Краткое описание Малороссии» (1730), твори Г. Покаса «Описание о Малой России» (1751), П. Симоновського «Краткое описание о козацком

малороссийском народе» (1765), С. Лукомського «Собрание историческое» (1770). Найбільша цінність усіх цих творів у тому, що їхні автори доводять: український народ – це єдина спільність, яка має глибокі історичні корені [5, с. 21].

Відсутність воєнних конфліктів, високий соціальний статус дали можливість українській старшині, а особливо її дітям, уже у XVIII ст. здобути високу і блискучу освіту в українських, російських та європейських навчальних закладах. Багато з них почали вести свої хроніки, щоденники, які стали цікавими документами епохи. На особливу увагу заслуговують «Дневник Петра Апостола» (1725-1727), «Дневник» (1735-1740) генерального підскарбія Я. Марковича. Наукову і пізнавальну цінність має «Дневник» генерального хорунжого М. Ханенка, сучасника гетьманів І. Скоропадського, П. Полуботка та Д. Апостола [1, с. 31].

У XVIII ст. між українською старшиною та російською адміністрацією через недосконалість законодавчої бази виникла конфліктна ситуація. Вона потребувала розробки перехідної системи, роботу над якою очолив гетьман І. Скоропадський. Він скликає комісію з українських правознавців, щоб зробити переклад, впорядкувати та пристосувати до місцевих особливостей Литовський Статут – «Саксон» і «Порядок». Незважаючи на активну і плідну діяльність комісії, роботу не було завершено. Комісії в 1734 р. було дано розпорядження зробити переклад «Прав, по которым судится малороссийский народ». Комісія повинна була внести поправки, скоротити чинні закони та скласти «Кодекс» – проект зводу нових законів для України. Працю було завершено в 1743 р. Проте «Кодекс» затримав генерал-губернатор Д. Бібіков, потім сенат і лише в 1756 р. його одержав гетьман К. Розумовський. Він скликав комісію з представників генеральної та полкової старшини. Однак у 1759 р. «Кодекс» знову не було затверджено. Гетьман у 1763 р. скликав на раду старшину із 150 найвидатніших представників козацтва, але й цього разу перевагу було надано Литовському Статуту, «Кодекс» так і не було затверджено. До комісії, що працювала над Статутом, входило 49 чоловік. Це були найкращі правознавці України того часу: В. Стефанович, М. Ханенко, Ш. Чуйкович, Н. Нечай, Л. Шілевич та ін. Цей документ засвідчив наявність в Україні висококваліфікованого правознавчого кадрового потенціалу і, власне кажучи, української правознавчої школи. [3, с. 311]

Література

1. Дорошенко Д. Історія України. 1917-1923. Прапор. 1990. № 11-12.
2. Дорошенко Д. Нарис історії України: В 2 т. К. 1992. 167 с.
3. Ефименко А. Н. История украинского народа. К. 1990. 300с.
4. Єфремов С. Генезис ідей Кирило-Мефодіївського братства. К. 1924.
5. Запаско Я. П. Мистецтво книги в Україні в XVI-XVIII ст. Львів, 1971. 145с.